

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski

w sprawie **P. G.**,
skazanego za czyny z art. 197 § 1 k.k. i in.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.
w dniu 8 lutego 2024 r.,
kasacji wniesionej przez obrońcę skazanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z dnia 28 czerwca 2022 r., sygn. akt II AKa 56/22,
zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Szczecinie
z dnia 1 grudnia 2021 r., sygn. akt III K 199/21,

postanowił:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. zwolnić skazanego od zapłaty na rzecz Skarbu Państwa kosztów sądowych postępowania kasacyjnego.**

[PGW]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 1 grudnia 2021 r., sygn. akt III K 199/21, uznał oskarżonego P. G. za winnego tego, że:

1. w okresie od jesieni 2019 r. - dnia i miesiąca nieustalonego do 11 lipca 2020 r., w K., gm. G., w dniach o datach nieustalonych, w krótkich odstępach czasu

w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, wielokrotnie - nie mniej niż 30 razy - przemocą, polegającą na popychaniu jej, chwytaniu przytrzymywaniu ciała A. M., w tym rąk, doprowadził ją do obcować płciowych, to jest do odbycia z nią stosunków seksualnych, które polegały na penetrowaniu przez niego jego palcami i penisem jej pochwy i odbytu oraz w tym samym okresie w K., gm. G., w G. i N., w dniach o datach nieustalonych, w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, doprowadzał ją, wielokrotnie, taką samą przemocą, do poddania się czynnościom seksualnym innym niż obcowanie płciowe, poprzez rozbieranie jej z odzieży i dotykania jej po ciele, w tym po piersiach i sromie - przy czym przy tych działaniach wykorzystywał jej bezradność, to jest brak możliwości podjęcia przez nią skutecznych działań przeciwstawiających się atakom na jej wolność seksualną - jako skutku wynikającego z jej wieku oraz obniżonego jej rozwoju umysłowego, przejawiającego się w infantyлизmie rozwojowym, czym działał na szkodę małoletniej A. M., tj. czynu z art. 197 § 1 i 2 k.k. w zb. z art. 198 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę 6 lat pozbawienia wolności;

2. w okresie od jesieni 2019 r. - od dnia i miesiąca nieustalonego do 11 lipca 2020 r., w K., gm. G., w dniach o datach nieustalonych, w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, kilkakrotnie dopuścił się zgwałceń wobec małoletniej poniżej 15 lat P. M. - urodzonej [...] r. - poprzez odbycie z nią - przemocą polegającą na ciągnięciu i popychaniu jej, siłowym przytrzymywaniu jej rąk i ramion - stosunków seksualnych, polegających na kilkakrotnym penetrowaniu jej pochwy jego palcami oraz jeden raz - penisem i jeden raz językiem oraz w tym samym okresie w K., gm. G., w dniach o datach nieustalonych, w krótkich odstępach czasu w wykonaniu z góry powziętego zamiaru - doprowadził ją - małoletnią poniżej 15 lat - wielokrotnie - taką samą przemocą, do poddania się czynnościom seksualnym innym niż obcowanie płciowe, poprzez dotykanie jej po ciele, w tym po piersiach, sromie i lizaniu po ciele - przy czym, przy tych działaniach wykorzystywał jej bezradność, to jest brak możliwości podjęcia przez nią skutecznych działań przeciwstawiających się atakom na jej wolności seksualną jako skutku wynikającego z jej wieku oraz z obniżonego jej poziomu umysłowego, zwłaszcza w zakresie funkcji rozumowania i myślenia, w tym przejawiającego się w

jej infantylności i ładowości, czym działał na szkodę małoletniej P. M., tj. czynu z art. 197 § 2 i 3 pkt 2 k.k. w zb. z art. 200 § 1 k.k. w zb. z art. 198 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., za który wymierzył mu karę 7 lat pozbawienia wolności.

Na podstawie art. 85 § 1 k.k., art. 85a k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył wymierzone oskarżonemu kary jednostkowe pozbawienia wolności i wymierzył mu karę łączną 8 lat pozbawienia wolności, zaliczając na jej poczet okres rzeczywistego pozbawienia oskarżonego wolności w sprawie - od dnia 20 lipca 2020 r. godz. 8:50 i nadal. Na podstawie art. 41a § 2 i 4 k.k. orzekł wobec oskarżonego P. G. zakaz kontaktowania się i zbliżania się na odległość mniejszą niż 50 metrów wobec A. M. i P. M. na okresy po 10 lat, a na podstawie art. 46 § 1 k.k. zasądził od niego na rzecz A. M. i P. M. kwoty po 40 000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznane krzywdy. Nadto zasądził od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe.

Apelacje od tego wyroku wnieśli obrońca oskarżonego oraz prokurator.

Obrońca zaskarżył wyrok w całości, zarzucając:

1. naruszenie prawa procesowego - art. 7, 5 § 2, 410 k.p.k. mające wpływ na treść orzeczenia, polegające na przekroczeniu zasad swobodnej oceny sędziowskiej w zakresie zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, przy przekroczeniu zasady *in dubio pro reo*, oparciu orzeczenia na wybranym materiale dowodowym, a ściślej w bezkrytycznym daniu wiary w niespójne i sprzeczne wewnętrznie zeznania pokrzywdzonych małoletnich, podczas gdy z innego materiału dowodowego oraz zachowania oskarżonego po pierwszym zatrzymaniu nie wynika sprawstwo co do zarzucanych czynów;

2. naruszenie prawa procesowego - art. 201 k.p.k. i art. 170 § 1 pkt 2 a *contrario* k.p.k., mające wpływ na treść orzeczenia, polegające na zaniechaniu powołania nowych biegłych z zakresu psychiatrii oraz przesłuchania świadka A. G. i pominięciu dokumentacji leczenia psychiatrycznego z terenu D. na okoliczności symptomów choroby psychicznej dwubiegunowej afektywnej, które to wiadomości mogły wykluczyć odpowiedzialność oskarżonego, gdyby w dacie zarzucanych czynów rzeczywiście na tę chorobę cierpiał;

3. naruszenie prawa procesowego - art. 174 k.p.k., mające wpływ na treść orzeczenia, polegające na zaniechaniu przesłuchania istotnych świadków w sprawie – P. K. i R. W. i zastąpieniu ich zeznań notatkami służbowymi;

4. naruszenie prawa materialnego - art. 63 § 1 k.k., polegające na jego błędnym zastosowaniu poprzez niezaliczenie oskarżonemu na poczet kary pozbawienia wolności w dniu 13 lipca 2020 r. od godz. 7.55 do godz. 13.03;

5. naruszenie prawa materialnego - art. 46 § 1 k.k., polegające na błędnym zastosowaniu w ustalonym stanie faktycznym, z którego wynika, że pokrzywdzone tuż po datach rzekomych czynów nie wykazywały i nie wykazują nadal traury, nie były na okoliczność traury diagnozowane psychologicznie, a obecna podczas przesłuchań psycholog założyła ogólnie, że czyny zarzucone oskarżonemu spowodowały trwałą traumę, przez co sąd uznał zasadność odpowiedniego zadośćuczynienia;

6. błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na przyjęciu w wyroku, że do zdarzeń związanych z zarzucanymi oskarżonemu czynami dochodziło jesienią 2019 r., kiedy z materiału sprawy wynika, że do zdarzeń z A. M. dochodziło początkiem 2020 r., co zresztą Sąd I instancji dał wyraz w uzasadnieniu wyroku przyjmując, że A. M. miała ukończone 15 lat;

7. „z ostrożności” - rażącą niewspółmierność kar jednostkowych i kary łącznej, szczególnie w okolicznościach braku jednoznacznych dowodów na rzeczywistą ilość zgwałceń, przyjmując, że w ogóle do takich czynów doszło.

W konkluzji obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanych mu czynów, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy „Sądowi Rejonowemu w Goleniowie” (zapewne błąd pisarski) do ponownego rozpoznania, a ewentualnie, na wypadek nieuwzględnienia apelacji co do winy, wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze dolnej granicy zagrożenia ustawowego.

Prokurator zaskarżył wyrok na niekorzyść oskarżonego w części dotyczącej orzeczenia o karze i zarzucił rażącą niewspółmierność orzeczonych w wymiarze zbyt niskim wobec P. G. jednostkowych kar pozbawienia wolności oraz kary łącznej. Postulował zmianę zaskarżonego wyroku poprzez podwyższenie kar pozbawienia wolności: orzeczonej w punkcie 1. wyroku do 8 lat, orzeczonej w

punkcie 2. wyroku do 9 lat oraz podwyższenie kary łącznej pozbawienia wolności do 13 lat i utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku w pozostałym zakresie.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 18 stycznia 2023 r., sygn. akt II AKa 56/22, uchylił zawarte w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcie o karze łącznej pozbawienia wolności orzeczonej wobec P. G., następnie zmienił ten wyrok w ten sposób, że:

- z kwalifikacji prawnej przestępstwa opisanego i przypisanego oskarżonemu w punkcie 2. części dyspozytywnej wyroku wyeliminował przepis art. 200 § 1 k.k. i jednocześnie uzupełnił tę kwalifikację o przepis art. 197 § 1 k.k.,
- karę pozbawienia wolności wymierzoną P. G. za przestępstwo przypisane mu w punkcie 1. części dyspozytywnej wyroku podwyższył do 8 lat, zaś karę pozbawienia wolności orzeczoną wobec oskarżonego za przestępstwo przypisane mu w punkcie 2. podwyższył do 9 lat.

W pozostałym zakresie wyrok utrzymał w mocy. Na podstawie art. 85 § 1 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył kary pozbawienia wolności wymierzone P. G. i orzekł wobec niego karę łączną 11 lat pozbawienia wolności. Nadto orzekł o kosztach sądowych.

Kasację od prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wniósł obrońca aktualnie skazanego P. G. Zaskarżył wyrok w całości na korzyść skazanego i zarzucił mogące mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia rażące naruszenie przepisów postępowania oraz prawa materialnego, tj.:

1. naruszenie art. 7 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k., polegające na przekroczeniu zasady swobodnej oceny dowodów przy ocenie zeznań dwóch małoletnich pokrzywdzonych, podczas gdy nie ma żadnych innych dowodów na to, że oskarżony w istocie dopuścił się zgwałcenia którejkolwiek z małoletnich pokrzywdzonych, a nadto, iż dopuścił się odbycia stosunków seksualnych z młodszą pokrzywdzoną, podczas gdy do takich stosunków nigdy nie doszło;

2. naruszenie art. 174 k.p.k., polegające na zaniechaniu przesłuchania świadków P. K. i R. W. i zastąpieniu ich zeznań notatkami służbowymi, co stanowi istotne naruszenie prawa procesowego, podczas gdy zeznania tych świadków mogłyby potwierdzić nie tyle udokumentowane słowa pokrzywdzonych co do ich wersji przebiegu zdarzeń, ale mogłyby wyjaśnić w pełniejszy sposób, czy słowa

pokrzywdzonych są wiarygodne, zważywszy także na upośledzenie umysłowe/ociężałość umysłową pokrzywdzonych i tego, czy może ona wpłynąć na składanie przez pokrzywdzone świadomie lub podświadomie fałszywych zeznań i czy emocje towarzyszące składaniu zeznań, a wyrażające się wręcz w uśmiechu na twarzy A. M., mogły świadczyć o tym, iż treść składanych zeznań mijala się ze stanem faktycznym;

3. naruszenie art. 197 § 1 i 2 k.k. poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie, skutkujące skazaniem P. G., podczas gdy w przypadku pokrzywdzonej P. M. nie dopuścił się on jakiegokolwiek czynu zabronionego, a w przypadku A. M., pomimo współżycia z nią, do którego skazany się przyznał, nie dopuścił się przestępstwa zgwałcenia;

4. z daleko posuniętej ostrożności, w przypadku uznania sprawstwa i winy oskarżonego - rażącą surowość kar jednostkowych oraz kary łącznej 11 lat pozbawienia wolności wymierzonej skazanemu, bez uwzględniania okoliczności łagodzących, jakim jest fakt szczerzej postawy skazanego podczas procesu, tzn. przyznania faktów relacji seksualnych z jedną z pokrzywdzonych, braku brutalności w tych relacjach, jak też korzyści majątkowych, które matka pokrzywdzonych, jak i same pokrzywdzone, otrzymywały przy okazji swobodnych kontaktów ze skazanym.

Podnosząc powyższe zarzuty, obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na kasację Prokurator Rejonowy w K. wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej. W odpowiedzi na to wystąpienie obrońca skazanego wskazał, że nie zasługuje ono na uwzględnienie.

Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 30 stycznia 2023 r., III KK 527/22, oddalił kasację jako oczywiście bezzasadną, jednak postanowieniem tego Sądu z dnia 14 czerwca 2023 r., III KO 43/23, postępowanie kasacyjne zostało wznowione z urzędu przy uznaniu, że zaistniało uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (nienależyta obsada sądu). Orzeczeniem następczym było uchylenie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2023 r., III KK 527/22 i przekazanie kasacji

wniesionej przez obrońcę skazanego P. G. temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy procedując w tej sprawie ponownie zważył, co następuje.

Należało podzielić pogląd prokuratora o oczywistej bezzasadności przedmiotowej kasacji, co skutkowało jej oddaleniem w trybie art. 535 § 3 k.p.k., tj. na posiedzeniu bez udziału stron. Należy jednak zaznaczyć, że prokurator nie zwrócił uwagi na zasadniczą wadliwość kasacji, która polegała na nierespektowaniu przez jej autora podstawowych reguł postępowania kasacyjnego: wymogu podniesienia mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia rażącego naruszenia prawa przez sąd odwoławczy, a nie przez sąd pierwszej instancji, co wynika z art. 519 k.p.k., jak też, co wynika z art. 523 § 1 k.p.k., niemożności stawiania zarzutu niewspółmierności kary, o ile skarżący nie wykazuje, że jest ona następstwem rażącego naruszenia prawa. Skoro sąd drugiej instancji pełni rolę kontrolną w odniesieniu do orzeczeń sądu pierwszej instancji, typowym i uprawnionym zarzutem kasacji będzie zarzut mogącego mieć istotny wpływ na treść orzeczenia rażącego naruszenia art. 433 § 2 k.p.k., polegającego na uchybieniu nałożonego przez ten przepis obowiązku rzetelnego rozpoznania wniesionego przez stronę środka odwoławczego. Zarzut ten nie został postawiony w przedmiotowej kasacji, natomiast w znacznym stopniu zostały powtórzone zarzuty wcześniej podniesione w apelacji - naruszenia art. 7 i art. 5 § 2 k.p.k. (Sąd odwoławczy słusznie wskazał, że fakt, iż wyjaśnienia oskarżonego pozostają w opozycji do zeznań pokrzywdzonych nie upoważnia do twierdzenia, że doszło do naruszenia drugiego z wymienionych przepisów), art. 174 k.p.k., przez co kasacja w istocie została zwrócona przeciwko orzeczeniu Sądu meriti. Widoczne jest to również w fakcie wskazania jako naruszonego, „poprzez jego nieprawidłowe zastosowanie, skutkujące skazaniem P. G.”, art. 197 § 1 i 2 k.k. Obrońca najwyraźniej nie dostrzegł, że Sąd odwoławczy nie skazał P. G. (w sensie uznania go za winnego dwóch przestępstw), a uczynił to Sąd pierwszej instancji. Bez zmiany opisu czynu, zatem bez zmiany ustaleń faktycznych, Sąd *ad quem* jedynie wyeliminował z kwalifikacji prawnej jednego z czynów przypisanych skazanemu przepis art. 200 § 1 k.k., zaś wprowadził do niej przepis art. 197 § 1 k.k. W kwalifikacji tego czynu Sąd pierwszej instancji powołał m.in. przepis z art. 197 § 2 i

3 pkt 2 k.k., jednak ten sam obrońca nie widział potrzeby, by w apelacji podnieść zarzut naruszenia prawa materialnego. W konsekwencji należy stwierdzić, że kasacja, tylko formalnie deklarowała zaskarżenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, a naprawdę zmierzała do ponowienia kontroli, tym razem przez Sąd Najwyższy, sposobu procedowania i wyroku Sądu pierwszej instancji, co nie było prawidłowe w świetle przepisów postępowania karnego. Widoczne też było niedopuszczalne w kasacji kwestionowanie poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych, skoro obrońca przekonywał, że „w przypadku pokrzywdzonej P. M. nie dopuścił się on jakiegokolwiek czynu zabronionego, a w przypadku A. M., pomimo współżycia z nią, (...) nie dopuścił się przestępstwa zgwałcenia”.

Podnosząc zarzut z pkt 4. skargi, jej autor najwidoczniej nie dostrzegł, że jeżeli art. 523 § 1 k.p.k. dopuszcza wniesienie przez stronę kasacji tylko z powodu rażącego naruszenia prawa, to twierdzenie, iż wymierzone skazanemu kary są rażąco surowe powinno też wykazywać, że w procesie ich kształtowania doszło do naruszenia prawa. Tego poglądu w kasacji nie prezentowano, natomiast postawienie wspomnianego zarzutu zdaje się wynikać z błędnego odczytania art. 523 § 1 k.p.k., które przywiodło obrońcę do wniosku, że podniesienie zarzutów rażącego naruszenia prawa upoważnia też do wystąpienia z zarzutem niewspółmierności kary. Nadto treść tego zarzutu kolejny raz świadczy o nieprawidłowym pojmowaniu przez skarżącego roli Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym. Zarzut ten został zamieszczony „w przypadku uznania sprawstwa i winy oskarżonego”, chociaż w tym postępowaniu Sąd Najwyższy sprawstwa i winy oskarżonego nie uznaje; może natomiast stwierdzić brak jego zawinienia (art. 537 § 2 k.p.k.).

Z tych powodów kasacja została oddalona jako oczywiście bezzasadna na podstawie art. 535 § 3 k.p.k., jakkolwiek celowe będzie wspomnieć, że skarga sytuowała się na granicy dopuszczalności i bardziej restryktywne do niej podejściu skutkowałoby pozostawieniem skargi bez rozpoznania (art. 531 § 1 k.p.k.).

O kosztach sądowych postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. uznając, że sytuacja majątkowa skazanego oraz odbywanie przez niego długoterminowej kary pozbawienia wolności przemawiają za zwolnienia go od uiszczenia tych kosztów.

[PGW]

[ms]